

MAURICE RAVEL AND HIS NIGHT GASPAR PIANO CYCLE

Juliana Mircheva

Academy of Music, Dance and Fine Arts, Plovdiv, Bulgaria

Antonia Mircheva

National School of Music and Dance, Plovdiv, Bulgaria e-mail: tonymir@abv.bg

Abstract: Impressionism is a trend in the sphere of arts which appeared in the end of the XIX century as an original continuation of Realism and as a trend that contrasts Romanticism. It appeared as a result of middle-class revolutions in France. Movement name originates from Claude Monet's 'Impression' work. Sunrise ('Impression soleil levant'). Impression means effect.

Impressionism is based on the aspiration to use science discoveries of that time in the sphere of physics and colours to achieve more natural transmission of colours and tones in painting. It is also related to the times when in the 60s of XIX century eminent French artists began showing their works in public.

The freedom of forms, feelings and life as a sensation captivated music as well. Spirituality, imagination, and dreams highlighted by symbolism, together with impressionism inspired Claude Debussy for music revolution in the end of XIX century. Even by his first works he sought new means of expression in music. The meeting between Debussy and the symbolic poet Stéphane Mallarmé inspired the composer for a new music wave – music impressionism. By his works 'The afternoon of a faun', 'Clouds', etc. Debussy became a forefather of this music art trend. Another representative of the times of impressionism is Maurice Ravel. His creative work which serves as sample and excellence in terms of professional mastership has been built on the basis of French and Spanish music folklore. Ravel is a composer possessing a vivid and strongly individual personal style. It is distinguished by clear tunefulness, rigidity, and shapeliness of music form. He is considered a follower of Impressionism, but the composer himself defines himself as a classicist in many aspects. He uses traditional forms and structures to represent the innovatory and harmonious language he applies.

In 1908 Maurice Ravel created the 'Night Gaspar' piano cycle. It consists of three plays – 'Undine', 'the Gallows', 'Scarbo'. This cycle is one of his most significant works, which summarizes his achievements in the sphere of romantic and impressionistic play. 'Night Gaspar' is one of the few composer's works that combines features of several style trends: Impressionism, Romanticism, Neoclassicism, and Expressionism. Despite this Neoclassicism and Impressionism dominate.

The value of Ravel's extraordinary personality and his unique commitment to composing grew more clear and larger as years go by. His composed works are distinguished by their logic, completeness, professional excellence, sound, and rhythmic expressiveness. The fact that Debussy himself called him a charming wizard is not incidental

Keywords: Ravel, Night Gaspar, Impressionism

МОРИС РАВЕЛ И НЕГОВИЯ ЦИКЪЛ „НОЩНИЯТ ГАСПАР“

Юлиана Мирчева

Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство – Пловдив, България

Антония Мирчева

Национално училище за музикално и танцово изкуство „Добрин Петков“ – Пловдив, България

e-mail: tonymir@abv.bg

Резюме: Импресионизмът е течение в областта на изкуствата, което се появява в края на XIX век като своеобразно продължение на Реализма и като течение, което се противопоставя на Романтизма. Появява се вследствие на буржоазните революции във Франция. Името на движението произлиза от творбата на Клод Моне „Импресия. Изгрев слънце“ („Impression soleil levant“). „Импресия“ означава впечатление.

В основата на Импресионизма стои стремежът да се използват научните открития от това време в областта на физиката и на цветовете, за да се постигне по-натуралистично предаване на цветовете и тоновете в живописа. Свързва се и с времето, когато през 60-те години на XIX век видни френски художници започват да излагат на обществен показ творбите си.

Във времето, когато импресионизмът възниква, изкуството се счита за консервативно забавление. Академията налага стандартите на френското изкуство — жанровете на творбите, тъмният им колорит и фините образи, несъответстващи на действителността. Академията насърчава художниците да премахнат всички следи от „замахване с четката“, което изолира изкуството от личността, емоциите и техниките на твореца.

Свободата на формите, чувствата и животът като усещане заплелят и музиката. Духовността, въображението и сънищата, на които акцентира символизмът, заедно с импресионизмът, вдъхновяват Клод Дебюси за революция в музиката в края на XIX век. Още с първите си произведения той търси нови изразни средства в музиката. Срещата на Дебюси с поета-символист Стефан Маларме вдъхновява композитора за една нова вълна в музиката - музикален импресионизъм. Дебюси става родоначалник на това течение в музикалното изкуство със своите творби „Следобедът на един фавн“, „Облаци“ и др.

Друг представител от времето на импресионизма е Морис Равел. Творчеството му, образец и съвършенство по отношение на професионалното майсторство, е изградено върху основата на френския и испанския музикален фолклор. Равел е композитор с ярък и подчертано индивидуален личен стил. Отличава се с ясна мелодичност, строгост и стройност на музикалната форма. Счита се, че той е последовател на Импресионизма, но самият композитор в много аспекти определя себе си като класик. Той използва традиционните форми и структури като начин да представи новаторския хармоничен език, който използва.

През 1908 г. Морис Равел създава клавирият цикъл „Нощният Гаспар“. Той се състои от 3 пиеси – „Ундина“, „Бесилка“, „Скарбо“. Този цикъл е една от най-значителните му творби, която обобщава неговите постижения в областта на романтично-импресионистичната пиеса. „Нощният Гаспар“ е една от малкото творби на композитора, която съчетава черти на няколко различни стилови течения: Импресионизъм, Романтизъм, Неокласицизъм и Експресионизъм. Въпреки това Неокласицизмът и Импресионизмът преобладават.

Ценността на необикновената личност на Равел и неговата уникална отдаденост към композирането с годините става все по-ясна и по-голяма. Композициите на Морис Равел се открояват с логичност, завършеност, професионално съвършенство, звукова и ритмична изразителност. Не е случаен фактът, че сам Дебюси го е наричал „факир-чаровник“.

Със своята музика Равел повлиява на следващи поколения музиканти, като: Б. Барток, М. Де Файа, Вила Лобос, А. Казелл, също така на С. Прокофиев, А. Хачатурян, Д. Кабалевски, К. Караев и други.

Морис Равел винаги ще бъде помнен заради огромния си принос в областта на музикалното изкуство и заради богатата си духовност и изтънченост във всяка сфера на своя живот.

Ключови думи: Равел, „Нощният Гаспар“, импресионизъм

1. УВОД

Епохата на Импресионизма дава своя принос в областта на изкуствата, като оставя след себе си произведенията на множество творци, сред които и Морис Равел -- един от най-значителните френски композитори, диригент, пианист, известен особено с емоционалността, проникателността, неувимостта и тоналното богатство на своята музика. За неговото изкуство казват, че напомня айсберг, чиято подводна част е много по-голяма от видимата.

Животът на Морис Равел преминава под знака на особен вид двузначност, което се дължи на произхода на композитора. Това е живот, изпъстрен с всевъзможни парадокси.

Клавирият цикъл „Нощният Гаспар“ е връхната точка в творчеството на Равел. Тук виртуозността е необходимо средство за възплъщаване на най-сложни художествено-поетични задачи. Новаторският подход на композитора в това произведение допринася значително за развитието на пианизма в XX и XXI век.

Морис Равел винаги ще бъде помнен заради огромния си принос в областта на музикалното изкуство и заради богатата си духовност и изтънченост във всяка сфера на своя живот.

Импресионизмът е течение в областта на изкуствата, което се появява в края на XIX век като своеобразно продължение на Реализма и като течение, което се противопоставя на Романтизма. Появява се вследствие на буржоазните революции във Франция. Името на движението произлиза от творбата на Клод Моне „Импресия. Изгрев слънце“ („Impression soleil levant“). „Импресия“ означава впечатление. Терминът „импресионизъм“ е формиран от художествената критика и първоначално е употребяван с подигравателна нотка.

За разлика от класическите художници, импресионистите съзнателно търсят усещане за незавършеност на картините си. Това е пряко следствие от концепцията за възприемане на времето като постоянен поток, от който художникът улавя само един моментен отрязък в творбата си. Възприемането на тази концепция се свързва с отдаването на все по-голямо значение на фактурата на картината. Предпочитан става малкият формат на платното. Идеята за незавършеност диктува и отказа на импресионистите да полагат ферниз върху картините си. Полагането на ферниза в класическото изкуство се възприема като признак за завършеност.

Влияние върху импресионизма оказват японските гравюри, които стават модни във Франция след средата на XIX век.

В основата на Импресионизма стои стремежът да се използват научните открития от това време в областта на физиката и на цветовете, за да се постигне по-натуралистично предаване на цветовете и тоновете в живописа. Свързва се и с времето, когато през 60-те години на XIX век видни френски художници започват да излагат на обществен показ творбите си.

Във времето, когато импресионизмът възниква, изкуството се счита за консервативно забавление. Академията налага стандартите на френското изкуство — жанровете на творбите, тъмният им колорит и фините образи, несъответстващи на действителността. Академията насърчава художниците да премахнат всички следи от „замахване с четката“, което изолира изкуството от личността, емоциите и техниките на твореца.

Импресионистите си поставят за цел да отразят светлината и изменението на багрите под нейното въздействие, да предадат променящите се нюанси и полутонове, които се получават от отражението на един цвят върху друг. Те започват като пленеристи - на открито. Проследяват светлините и цветните феерии през различните часове на деня и за тях това е съществено, а не сюжетът и съдържанието на творбата. Те използват откритието на И. Нютон за разлагане на светлината и спектъра, като стигат до там, че търсят получаването на сложни тонове - зелено, оранжево - чрез смесване на цветовете, което се извършва от око. Те изграждат картината от малки багренни петна - синьо и до него жълто, които в око то трябва да дадат впечатление за зелено, тъй като интервалът между двата цвята е много малък. Техните картини представляват плоскости, покрити с хиляди малки цветни петна.

Импресионистите не искат да се примирят с традиционализма на академиците и със сюжетната им ограниченост, вдъхновена от митологични образи, които нямат нищо общо с живота, течащ около хората. Те напускат своите ателиета и пренасят в творбите си мимолетни впечатления от природата на Франция, от изгледа на парижките булеварди и кафенета, от голите тела на моделите, от лицата на своите приятели.

Групата от художниците-бунтари, която по-късно става централно ядро на импресионистичната школа във Франция, се състояла от Едуард Мане, Едгар Дега, Клод Моне, Алфред Сисле, Камий Писаро, Огюст Реноар, Пол Сезан, Берта Моризо и Жорж Сюра, скулптора Огюст Роден.

Свободата на формите, чувствата и животът като усещане заплеляват и музиката. Духовността, въображението и сънищата, на които акцентира символизмът, заедно с импресионизмът, вдъхновяват Клод Дебюси за революция в музиката в края на XIX век. Още с първите си произведения той търси нови изразни средства в музиката. Срещата на Дебюси с поета-символист Стефан Маларме вдъхновява композитора за една нова вълна в музиката - музикален импресионизъм. Дебюси става родоначалник на това течение в музикалното изкуство със своите творби „Следобедът на един фавн“, „Облаци“ и др.

Усещането за поглед отстрани, за статичност и безвремие съпътстват произведенията на новатора. Дебюси се опитва да избяга от традиционните хармонични последователности и норми. Мелодията и ритъмът се стремят към самостоятелност. Усещането за въздушност и лекота разкриват дълбоки емоции под повърхността.

Друг представител от времето на импресионизма е Морис Равел. Творчеството му, образец и съвършенство по отношение на професионалното майсторство, е изградено върху основата на френския и испанския музикален фолклор. Равел е композитор с ярък и подчертано индивидуален личен стил. Отличава се с ясна мелодичност, строгост и стройност на музикалната форма.

2. ДЕТСТВО И РАННИ ГОДИНИ

Морис Равел е роден на 7 март 1875 година в Сибур, Франция. Майка му е с баски произход, а баща му е родом от Швейцария. По-късно наполовина испанският произход на бъдещия композитор ще се отрази във всичко: и в неговия външен облик, и в духовната му същност.

Когато Равел е на 3 месеца, семейството му се мести да живее в Париж. Музикалното му обучение започва на 7 годишна възраст, с уроци по пиано при Хенри Гис и хармония, контрапункт и композиция при Чарлз-Рене. Като дете Равел бил заведен във фабрика и бил очарован от инженерната прецизност на машините. Самият той твърди, че: „Тяхното щракане и бучене, заедно с испанските фолклорни песни, с които майка ми ме приспиваше, бяха моето първо обучение в музиката“.

Още от детството се оформят две доминиращи черти в неговата музика: любов към мелодията и художествените образи и внимание към механичното и детайлите.

Игор Стравински нарича Равел „Швейцарски часовникар“ - подходящо име за човек, който се стреми към съвършенство в изкуството си.

На 14 годишна възраст постъпва в Парижката консерватория.

През 1889 година започва неговото приятелство и сътрудничество с пианиста Рикардо Виниес, който ще бъде и този, който ще представи премиерата на редица произведения на Равел, включително и „Нощният

Гаспар”. От 1898 година учи при Габриел Форте, с когото изгражда дълготрайно приятелство. Равел напуска консерваторията през 1900 година, след като е учил вече 14 години.

През времето на своето обучение той композира няколко произведения. Първата му значителна творба е „Хабанера” за две пиана. През 1895 година за първи път публикуват неговата творба - „Старинен менует”. Четири години по-късно Равел дирижира първата си оркестрова творба - „Шехерезада”.

През 1900 година Равел започва да се сближава и се присъединява към един авангарден кръжок от негови съвременници-новатори, които се наричат „Апашите”. Този кръжок включва поети: Л. П. Фарг и Т. Клингзор; художници: П. Сорд и Е. Бенедиктус; композитори: Ф. Шмит, М. Де Файа, М. Делаж; изпълнители: Р. Виниес, А. Капле и др. Те си организират събирания до избухването на Първата световна война. Този кръжок оказва голямо влияние върху композиционните и философските възгледи на Равел.

Едни от първите произведения, които Равел представя на едно от тези събирания са „Игра на водата” и „Павана за мъртвата инфанта”. Най-значителните творби от ранните години на Равел са: „Отражения” - цикъл от 5 пиеси; „Истински истории” (1906 г.) - 5 хумористични песни.

Две години по-късно той завършва „Испанска рапсодия” - първата му испанска творба с по-голямо значение. Към по-ранните му произведения се причисляват и операта „Испански час” и клавирият сюита „Нощният Гаспар”.

3. ИСПАНСКИ ПЕРИОД

Този период започва през 1907 година. Въпреки че Равел не е прекарал особено много време в Испания, той е повлиян от театъра и фолклорните песни. Между 1909 г. и 1912 г. той композира балета „Дафнис и Хлоя”, който се счита за най-голямата му творба и е признат като шедевър.

За да разшири социалния си кръг и за да спомогне за развитието на кариерата си, Равел пътува до Англия и Шотландия в периода от 1909 г. до 1911 г., като изнася концерти и там.

По време на премиерата на „Дафнис и Хлоя” през 1912 г. целият процес по подготовката бил изключително изтощителен, здравето на Равел се влошава и той изживява нервен срив, но година по-късно здравето му е възстановено.

4. ГОДИНИ НА ПЪРВАТА СВЕТОВНА ВОЙНА

През 1914 г. избухва Първата световна война. През годините на войната Равел успява да напише няколко творби, включително едно от най-известните си произведения – „В памет на Купрен”.

След смъртта на майка му през 1917 г. композиторът изпада в дълбоко отчаяние. В края на войната, през 1918 г. той е изтощен и е загубил своя творчески дух.

5. КЪСНИ ГОДИНИ

През 1921 г. Равел се мести да живее във френско градче на име Менфор л’Аморе, където живее до края на живота си. Той продължава да композира в тази спокойна обстановка. Той редовно пътува до Париж, за да концертира и за да общува с познатите си. Той става главен претендент за призоването „Най-известен френски композитор”. През 1922 г. завършва „Соната за цигулка и виолончело”. Също така завършва и оркестровата си адаптация на „Картини от една изложба” на Модест Мусоргски и това му носи голяма слава. През 1925 г. е завършена операта „Детето и магиите”, която съдържа джазови елементи, заради американското влияние след войната.

През 1927 г. бива направен първи запис на произведение на Равел - неговият струнен квартет. Оттогава до края на живота си композиторът прави записи всяка година.

През 1928 г. Равел заминава на четиримесечно турне в Северна Америка. В Ню Йорк той е приет много добре и се радва на големи успехи. Остава впечатлен от гостоприемството на американците. Равел посещава 25 града, като прекарва известно време в Ню Орлиънс и Харлем, слушайки джаз и рагтайм. Композиторът се впечатлява от тези стилове и включва елемента на джаза в късните си произведения.

Заради големия успех на турнето нараства и популярността на Равел.

6. ПОСЛЕДНИ ГОДИНИ

След като се връща във Франция, Равел пише най-известното си оркестрово произведение - „Болеро”.

През 1937 г. на Равел е извършена мозъчна операция. След кратък период на възстановяване, той изпада в кома и умира 9 дена по-късно, на 28 декември 1937 година. Равел е погребан до родителите си в предградие на северозападен Париж.

Морис Равел никога не е встъпвал в брак и не е имал дълготрайни любовни връзки. Той казва: „Единствената любовна афера, която съм имал, е тази с музиката.”

7. МУЗИКАЛЕН СТИЛ И ТЕХНИКА НА КОМПОЗИРАНЕ НА МОРИС РАВЕЛ

Морис Равел притежава уникален музикален стил. Счита се, че той е последовател на Импресионизма, но самият композитор в много аспекти определя себе си като класик. Той използва традиционните форми и структури като начин да представи новаторския хармоничен език, който използва.

Вместо да използва традиционните мажор и минор за изграждането на мелодиите, Равел предпочита старите ладове. Но въпреки това композиторият не се подчинява изцяло на ладовите принципи и използва модуляции и усложнени хармонии. Сред предпочитаните от него интервали са секундата и нейното обръщение – септимата, низходяща кварта и по-рядко квинта. От акордите - нонакордът и ундецимакордът. Клавирните му произведения са своеобразно продължение и развитие на виртуозността от творбите на Ф. Лист.

Интересна техника, която Равел използва, е т. нар. „дълъг педал“, където пианистът трябва да държи десния педал за дълго време, при което се получава голям резониращ ефект. Но тази техника отпада от употреба, защото, ако не се изпълнява правилно, звукът става изключително неясен.

Благодарение на прекрасното познаване възможностите на инструментите Равел е блестящ и изтънчен оркестров композитор. В творбите му е почти невъзможно да се разделят мелодията, хармонията и ритъма, защото те са тясно свързани.

Равел се вдъхновява от танците, любимият му, от които е менуеът, и някои техни характерни черти се срещат в редица негови произведения. Танците, които Равел използва, са форлана, ригодон, валс, чардаш, хабанера, пасакалия и болеро.

През живота си композиторият се увлича по Бодлер - френски поет и критик, по поетите-романтици като Едгар Алън По, по художниците-импресионисти, по азиатското изкуство, също по френските композитори от XVIII век. Вдъхновен е от Ф. Купрен, В. А. Моцарт, Е. Шабрие, виртуозните творби на Ф. Лист и Ф. Шопен, Могъщата петорка, американския джаз, испанския и европейския фолклор и др. По отношение на философията Равел се спира на Кондилиак и Дидро. Символистичната философия също дълбоко повлиява на техниката му на композиране.

Като цяло индивидуалният композиторски стил на Равел комбинира абсолютно майсторство, по отношение на оркестрацията, използване на нов вид хармония, с елементи на джаз в по-късните години, загатване на политонални ефекти.

През целия си живот Равел постоянно търси възможности да изследва различни инструменти и нови цветове и звучности в музиката. Въпреки това, по отношение на формата, той използва структурите от XVII и XVIII век във всички свои творби, които от своя страна винаги се отличават с абсолютна изисканост.

8. АНАЛИЗ НА КЛАВИРНИЯ ЦИКЪЛ „НОЩНИЯТ ГАСПАР“

През 1908 година Морис Равел създава клавирния цикъл „Нощният Гаспар“.

Той се състои от 3 пиеси – „Ундина“, „Бесилка“, „Скарбо“. Този цикъл е една от най-значителните му творби, която обобщава неговите постижения в областта на романтично-импресионистичната пиеса.

„Нощният Гаспар“ е композиран по стиховете в проза на Алоизиус Бертран, подбрани от неговия сборник „Нощният Гаспар“. Трябва да се отбележи, че Равел избира от книгите само нощни образи. Може да се каже, че именно в този цикъл за първи път в творчеството на композитора се съгъстват драматичните и зловещите сенки.

„Нощният Гаспар“ комбинира импресионистични елементи, които се фокусират върху субективното отражение на заобикалящата среда и експресионистични елементи, които отразяват вътрешния свят и подсъзнателните импулси. Дори заглавието изглежда фантастично. „Гаспар“ идва от персийски и означава пазител на кралското съкровище. Емоционалното напрежение нараства от първата пиеса до последната. Използвайки новаторски техники, Равел дава живот на поемите на Бертран.

„Ундина“ се откроява с поетичен характер, в комбинация с програмното си съдържание, което е с основа от фантастични картини.

„Бесилка“ въвежда в трагична атмосфера, представяйки картина на смъртта. „Скарбо“, което е с най-силна експресионистична насока, разкрива картина с нереалистичен характер. В „Скарбо“ всички мистични картини съдържат силно преувеличени експресионистични качества.

Счита се, че целият цикъл е едно от най-предизвикателните и виртуозни произведения, някога писани, но въпреки това „Скарбо“ е същинският апогей на виртуозността както в цикъла, така и в цялото клавирно творчество на Равел.

„Нощният Гаспар” е една от малкото творби на композитора, която съчетава черти на няколко различни стилови течения: Импресионизъм, Романтизъм, Неокласицизъм и Експресионизъм. Въпреки това Неокласицизмът и Импресионизмът преобладават.

Неокласицистичният аспект е използван като основа за създаване на музикалната структура. Използвана е сонатна форма във всяка пиеса, както и в целия цикъл (първа част - умерено темпо, втора - бавна и бърз финал), въпреки че тук сонатната форма е доста по-свободна от класическата.

Персонажите в пиесите имат романтични и реалистични черти. Обикновените човешки състояния като страх, тъга, яд и нервност са представени с въображаем характер.

При изпълнение на музикалния текст трябва да бъде разгледана връзката между музикално-техническия и повествователно-програмния характер на всяка пиеса.

Равел е можел съвършено да използва пианото като средство за изграждане на желаните образи - от арпежи и гами, до ритмите и артикулацията, уникални за този инструмент. Детайлните картини, изградени в „Нощният Гаспар” го правят брилянтен и незабравим, определяйки неговата безсмъртност чрез емоционалното пресъздаване на поемите на Бертран. „Амбицията ми е да кажа е ноти това, което поетът изразява с думи” – казва Равел.

9. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Ценността на необикновената личност на Равел и неговата уникална отдаденост към композирането с годините става все по-ясна и по-голяма. Композициите на Морис Равел се открояват с логичност, завършеност, професионално съвършенство, звукова и ритмична изразителност. Не е случаен фактът, че сам Дебюси го е наричал „факир-чаровник”.

Със своята музика Равел повлиява на следващи поколения музиканти, като: Б. Барток, М. Де Файа, Вила Лобос, А. Казелл, също така на С. Прокофиев, А. Хачатурян, Д. Кабалевски, К. Караев и други.

„Винаги съм бил убеден, че композиторът трябва да нанася на хартията само онова, което чувства... Убеден съм, че великата музика винаги извира от сърцето. Музиката, създадена посредством прилагане на техника, не струва хартията, на която е написана. Твърдя, независимо от всичко, че музиката трябва да бъде прекрасна.” (Морис Равел)

Тази мисъл на композитора не представя само каноните на неговата професионална вяра, а предава и неговия завет.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] Асафиев, Борис – „Муз. Съвременник”, „Хроника”, 1916 г.
- [2] Мартинов, Иван – „Морис Равяль”, 1979 г.
- [3] Маерс, Роло – „Равел – живот и творчество”, 1960 г.
- [4] Роланд-Мануел, Алексис – „Морис Равел”, 1947 г.